

גיליון זה מוקדש לכל תלמידי הישיבה ואברכי הכולל היקרים
שמתחילים את זמן חורף הבעל"ט
יה"ר שזכות לימוד התורה תגן על עם ישראל בארץ ובעולם

שיחתו השבועית של ראש הישיבה - הרב יוסף צ. בן-פורת המבול והפלגה שינוי פני תבל נח, תשע"ט

נח קיבל את תורת אדם הראשון ממתושלח

התורה מגדירה את נח בתואר נדיר ביותר "אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדַרְתָּיו"
(בראשית ו, ט).

'נח' – הוא הראשון שבשבחיו לפי שהיה אדם נח לרצות וקשה לכעוס וזו
הגדולה שבמעלות הצדיקים.

'איש' – בעל עוצמות רוחניות שיכל להתמודד ולעמוד כצוק איתן נגד כל בני
דורו.

'תמים' – שנולד מהול (תנחומא בראשית, יא) כמו שנאמר לאברהם במצות מילה
'והיה תמים'.

'בְּדַרְתָּיו' – בשלשה דורות: דור אנוש, דור המבול ודור ההפלגה. שלא נתפס
בעוונותיהם. עליו אמר דוד (תהילים א, א): 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים; –
זה דור אנוש, שהחלו ברשע. 'וּבְדַרְךְ חֲטָאִים לֹא עָמַד' – זה דור המבול שהגדילו
בחטא מכל שהיו לפניהם. 'וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יָשָׁב' – זה דור ההפלגה שאמרו לעשות
מלחמה כלפי מעלה, יש לך ליצנות גדולה מזו? (בר"ר כו, א).

'נעמה' – זה שם אשתו של נח (רש"י בראשית ד, כב) שהייתה צדקת כמותו. נקראת
נעמה, לפי שמנעמת מעשיה.

תקופת מהפכות

נח היה תלמידו של מתושלח שמסר לו את התורה שלמד מאדם הראשון. יש
לתת את הדעת על כך שכשנפטר אדם הראשון בגיל 930 היה מתושלח בן 243.
כשנפטר מתושלח, שבוע לפני המבול, היה נח בן 600. כשנפטר נח היה אברהם בן 58.
שם בנו של נח - נפטר כשיעקב היה בן 50. עֶבֶר – בנו של שם - נפטר כשהיה יעקב בן
79 (מדרש הגדול בראשית יא, יא. סדר עולם). הרי לנו שנח קבל תורה מפי מתושלח שקבל
מאדם הראשון, כלומר שהוא היה "פה שני" מאדם. אותה תורה עברה מאוחר יותר
ליעקב, שהיה איש תם יושב אהלים (כה, כז) ובמדרש (בר"ר סג, ו): "שני אהלים בית
מדרשו של שם ובית מדרשו של עבר", לשם הלך ללמוד תורה. אמנם בעם השניה

שהלך לבית מדרשם, כשברח מעשיו, היה כבר בן שישים ושלוש (רש"י כח, ז) שם כבר לא היה בחיים ויעקב למד אצל עֵבֶר, שהיה "פה שלישי" מאדם הראשון. פרשת נח מספרת על שני השינויים הדרמטיים ביותר שהתחוללו בתולדות האנושות. בפרשה זו, אנו קוראים על עולם שנכחד כולו על ידי המבול בשנת 1656 לבריאת העולם (2104 לפנה"ס). ומאידך על עולם חדש שנבנה על ידי אדם אחד, על ידי נח ובניו. לאחר מכן, אנו קוראים על מהפיכה נוספת, ברמה תרבותית כלל עולמית שתקפה עד היום, העולם שבו שלטה שפת דיבור אחת בלבד, מתפצל בבת אחת לשבעים שפות וזאת כתגובת נגד ועונש, לאנושות כולה שניסתה להתאחד ולמרוד בבורא יתברך. כמו שהתבארו הדברים ברמב"ן (יא, ב). "על כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בְּבַל כִּי שָׁם בְּלַל יְהוָה שְׁפַת כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְיָצָם ה' עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ: " (בראשית יא, ט).

הסברו של המלבי"ם לתקופת טרום המבול

אנו נתבונן בכמה הארות מעמיקות מדבריו של המלבי"ם. המלבי"ם (תק"ס-תר"מ 1800-1880), היה אישיות מיוחדת במינה, גאון יחיד ומופלא, בדור של גאוני עולם. בקיא בכל התורה כולה, נגלה ונסתר, הלכה ואגדה. וכמו כן, היה מלומד ובקי בכל החוכמות והמדעים שהיו ידועים בתקופתו. הוא היה רבה הראשי של בוקרשט בירתה של רומניה, שהייתה מעוז של רפורמה אנטי אורתודוקסית. הרפורמים שתמכו בבחירתו חשבו בתחילה שכאדם הבקיא במדעים, הוא יחבור אליהם ויתייצב לצידם של "הנאורים". אולם עד מהרה גילו שהוא צדיק יסוד עולם, ירא שמים בתכלית, שלא מוכן לשנות אף כ'קוצו של יוד' מגדרי ההלכה והאמונה. יתר על כן, הוא הפך ללוחם עז וקשה נגד כל 'הניאולוגים'. שבסופו של דבר הלשינו עליו עלילות שקר לשלטונות, עד ששמוהו במאסר. אולם, בהשתדלות השר משה מונטיפיורי מאנגליה שוחרר ונאלץ לעזוב את הארץ.

נשאלת השאלה למה באותם עשרה דורות שמאדם ועד נח אנו קוראים שבני אדם חיו מאות שנים?

התשובה היא: חז"ל מסרו לנו (בר"ר לא, יב) שבתקופת טרום המבול היו בני אדם גבוהים, חזקים ובריאים מאוד. שגמאו בקלות מרחקים עצומים. מזג האוויר בכדור הארץ היה יציב ונעים במשך כל ימות השנה, כמעין אביב. כלומר, היו תנאים אופטימליים לקיומו של האדם, הצמחים והחיות, אי לכך, גם החיות היו גדולות מאוד וחזקות מאוד. וכך כותב המלבי"ם (בראשית ח, כא) "כי האדמה בימי עלומיה היה כוחה גדול מאד, והחומריות היה חזק והיה עשוי לאורך ימים, שעל כן היו אז הברואים חזקי הגוף וענקים וגבורי כח, כמו שמוצאים עד היום בעמקי האדמה עצמות הנפילים והענקים ובעלי חיים משונים בגודלם, שנמחו בעת המבול ולא

נשארו דוגמתם אחרי כן, וכן יעידו על זה הארכת ימיהם, ומה שספרו חז"ל במדרש שהיו עוקרים ארזים והאריות והנמרים היו בעיניהם כנמלים".

אותה עוצמה גופנית ואריכות ימים מופלגת גרמה לבני אדם לשכוח את ייעודם ותכליתם עלי אדמות. הם השחיתו את דרכם על הארץ, הן בתחום שבן-אדם למקום והן בתחום שבין אדם-לחבירו. כמו שאומר הפסוק (שם ו, יא) **"וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס"**. תגובת הקב"ה הייתה (שם, ג) **"הֲנִי מִשְׁחִיתִם אֶת הָאָרֶץ"**. "שעל ידי המבול נשתנה טבע הארץ וכל יסודותיה, עד שמאז נחלש כוח הגוף והחומר. ולכן נתקצרו השנים ולא עמדו עוד ענקים ורפאים אשר יתנו חתינתם בארץ החיים, עד שגם הארץ נשחתה עימהם ונשתנה טבעה וטבע האוויר והמזונות מחוזק לחולשה, ורוצה לומר, הנני משחיתם ומשחית את הארץ" (מלבי"ם שם). יש לפנינו כאן לשון נופל על לשון, שהיא מידה כנגד מידה – בעקבות השחתת הארץ ברמה מוסרית על ידי בני-אדם, השחתת הארץ על ידי אלקים ברמה חומרית.

הנהגת דין לרשעים והנהגת חסד לצדיקים

והנה הקב"ה מגלה לנו שהתקבלה החלטה למחות את כל היקום. (שם ו, יג) **"וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים לְנֹחַ קַח לְךָ בֵּיתָא לְפָנֶיךָ כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהֲנִי מִשְׁחִיתִם אֶת הָאָרֶץ"**. אותו דיבור בא מהנהגת שם 'אלקים', שהיא הנהגה של דין, והיא פועלת בתוך עולם החומר, ועל ידה נוצר כל עולם החומר. שהרי בסדר בריאת העולם נאמר **שלושם ושתיים פעם "א-להים"** שהם כנגד ל"ב נתיבות החכמה, שהם כנגד עשרים ושתיים אותיות הא"ב ועשר סימני הניקוד, שבהם נברא העולם. אז מצטווה נח להכין תיבה גדולה שאליה יכניס בבוא היום מכל סוגי בעלי החיים, שניים שניים – זכר ונקבה, מכל מין ומין. נח עבד בעקביות ובהתמדה וכך, כמו שאמרו חז"ל, (רש"י ו, יד) במשך מאה ועשרים שנה בנה את התיבה. ובכל אותם מאה ועשרים שנה היה מתרה הקב"ה בדור המבול שמא יעשו תשובה (תנחומא נח, ה). שבעה ימים לפני המבול פונה הקב"ה לנו ומבשר לו (שם ז, א-ב) **"וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֵּא אִתָּךְ וְכָל בְּיֹתֶךָ אֶל הַתֵּיבָה... מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וְכוּ"**. אולם הפעם הפניה לנו באה בשם הוי"ה. "עתה יספר מה שאמר ה' לנו שבעה ימים קודם המבול, והנה דבור זה אינו מעניין דבור הקודם, שבדבור הקודם נזכר שם אלקים, ובדבור הזה נזכר שם הויה, שדבור הקודם היה מצד שהוא אלקים בורא העולם שהעולם נברא ומתקיים בשם אלקים, כמש"ש שבכל פרשת בראשית נזכר רק שם אלקים, והוא אשר השגיח עתה שבבוא המבול לא יחסר מין אחד מן המציאות וצוה לו שיקח זוג אחד מכל מין להחיות, ופה אמר מאמר אחר מיוחד

מצד השגחתו הפרטית על נח שהיה צדיק לפניו. וה' ישגיח על עניני האדם הצדיק וקנינו וצרכי ביתו" (מלבי"ם שם). כלומר, שנח מושגח תחת הנהגת שם הוי"ה! והנה בדרך פלא, בעינינו ראינו, שגם בזמן חורבן ושואה, בעת הרס וכיליון, מנהיג הקב"ה את העולם בו זמנית, בשתי הנהגות שונות. האחת – לכל העולם והיא הנהגה תחת שם 'אלקים', הנהגה של דין קשה. והנהגה נוספת **לצדיקים נבחרים**, ומיוחדים בצידקותם, אשר הם זוכים גם באותה תקופה של חושך, **להנהגה של חסד ורחמים, של הצלה וישועה, תחת שם הוי"ה**. ואמנם, ראה ראינו גם בזמן מלחמת העולם השניה שבעולם הייתה מתוחה הנהגה של 'דין' נוקב, ובעם ישראל בערה אש קשה אשר כילתה שלישי ממנו. בו בזמן הייתה **במספר מועט של צדיקים מיוחדים, הנהגה של חסד והשגחה פרטית, אשר אליהם לא יכלו הנאצים ימ"ש אף להתקרב**. והם זכו להצלה מיוחדת בניסי ניסים גם מאותו "גיא צלמות" שהיה באירופה באותה תקופה. מנהיגי וקברניטי עולם התורה והחסידות. כדוגמת הרבי מגור, הרבי מסאטמר, הרבי מבעלז, רבי יצחק זאב סולוביצ'יק – הרב מבריסק, רבי אליעזר יהודה פינקל, רבי אהרן קוטלר, רבי אלעזר מנחם שך, זכר צדיקים לברכה, והגדולה והחשובה שבישיבות פולין, הלוא היא **ישיבת מיר**. כולם נצלו בניסי ניסים שעד היום אין להבינם! ואין כאן המקום להאריך.

תחת ההנהגה של שם 'אלקים' – בגימטריא 'הטבע' – דואג הקב"ה להמשכיות העולם על ידי הישרדות זוג אחד מכל היצורים הקיימים. וכאן הפלא הגדול **"וַיִּבְאוּ אֵל נח אֶל הַתְּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ חַיִּים"** (שם ז, טו). בדרך כלל רוב החיות בורחות מן האדם, פוחדות ממנו ואינן מתקרבות אליו. והנה כאן הגיעו כל החיות אף מקצווי תבל. אולם, מכל מין אך ורק זוג אחד, זכר ונקבה. ואף המינים אשר בהם לכל זכר מספר נקבות, לדוגמא השימפנזים, אשר בכל להקה יש זכר אחד והרבה נקבות, הרי **שעם הזכר הגיע רק נקבה אחת!** היש נס גדול מזה!?

מציאת הדינוזאורים מוכיחה שסיפורי התורה אמתיים!

כבר בימי המלבי"ם, מצאו עצמות גדולות מאוד שהם שרידים של אותן חיות שהיו לפני המבול. יש אנשים שאותן תגליות יצרו אצלם בעיות ותהיות בתחום האמונה. אולם אומר המלבי"ם, דווקא תגליות אלה צריכות לחזק את האמונה. מפני שהן מוכיחות בעליל, שמה שנכתב בתורה ומה שמתבאר באריכות בדברי חז"ל, בתורה שבעל פה, אודות עולם שבו מסתובבים בני אדם ענקים, גדולים וחזקים ובו חיות אדירות גוף ובעלות עוצמה, אמת ויציב הוא! גם הישרדותן של עצמות אלה במשך אלפי שנים מוכיחה, שבעלי חיים אלה היו בנויים מחומר חזק

ביותר שכל תהפוכות הטבע לא כילוהו. הסיבה שמוצאים מעט מאוד עצמות מאותה תקופה היא, שכמעט כל בעלי החיים נסחפו על ידי שיטפונות המבול וזרמיו האדירים אל תחתיות האוקיינוסים לשם לא הצליח להגיע האדם אפילו בימינו, ואל מעמקי האדמה, בעת רעידות אדמה החזקות שהיו במשך המבול (מלבי"ם שם).

והנה נעצור לרגע ונתבונן, הלא אלפי שנים הכופרים קבלו את ספור התורה וסיפורי חז"ל אודות אנשים גדולים, ענקים וחיות ענקיות, בחוסר אמון מוחלט. וטענו שכל זה גוזמאות. אולם, אנו ידענו שאומנם כך היו פני הדברים לפני המבול. מפני שמשא אמת ותורתו אמת, וכל מה שכתוב בתורה הוא מדויק ביותר ובתכלית הדיוק, ללא צל צילה של הגזמה. אבל כשמצאו את אותן עצמות גדולות והחלו להיבנות אותן תיאוריות על הדינוזאורים, הממותות ושאר בעלי החיים הענקיים, ואף בנו ושיחזרו את אותם דינוזאורים מפלצתיים הניצבים במוזיאונים. תחת אשר יקומו אותם אנשי מדע – פלנטיאולוגים – ויודיע בקול גדול שאכן, הם הצליחו להוכיח שהתורה הינה אמת, החלו להשתמש בתגליותיהם לקעקע את יסודות האמונה היש אבסורד גדול מזה?! נראה לי שסיבת הדבר היא, מפני שאותם אנשי מדע שעסקו ועוסקים בנושא לא ידעו את התורה שבעל פה. שבה נמסרו אותן עובדות ותיאורים על החיות והאנשים בתקופת טרום המבול. ולכן, במקום שהאמונה תתחזק ויתברר שכמו שהחיות היו גדולות וחיו הרבה מאד שנים, כך גם בני האדם היו מאד גדולים וחיו הרבה מאד שנים, המשיכו ללעוג לתורה ולכפור באמיתותה.

הלוא המסורת שבידנו מלמדת אותנו, את ההיפך הגמור ממה שטוענים מאמיני "דת האבולוציה". העולם לא עבר ועובר אבולוציה – שפירושה התפתחות - אלא "דבאלואציה" כלומר פיחות!! בני האדם שחיו פעם, היו הרבה יותר חזקים, גדולים ובריאים וכך בעלי-החיים. והנה הם מוצאים עצמות ושרידים שמוכיחים שהמסורת שלנו בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה היא, היא הנכונה והאמיתית, אולם, אין להם אומץ להודות בכך! האם לזאת יקרה יושר מדעי ואינטלקטואלי? או שמא פאנטיזם כפרני חסר אומץ לב אינטלקטואלי!

חטא דור הפלגה היה חמור מחטא דור המבול

דור המבול חטאו בגילוי עריות, שפיכות דמים וגזל שהם חטאים גופניים, חומרניים ולא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (רש"י). ולכן נענשו שהגוף שלהם והחומר של העולם הושחת (רבינו בחיי בראשית ו, יב). אולם כשלוש מאות שנה מאוחר יותר, כשהאנושות השתקמה, קמו אנשים שהחליטו למרוד בקב"ה וכך אמרו במדרש (ב"ר לז, ה): "אמרו לא כל הימנו שיבור לו העליונים, בואו ונעשה עמו מלחמה". ובהמשך

(ב"ר לח, ו) : "מעשה דור המבול נתפרש מעשה דור הפלגה לא נתפרש" ומוסיף רבינו בחיי (יא, ד) "ושמעתי כי בוני המגדל היו שבעים, ואין ספק כי היה להם בזה כוונה ידועה. ועל דרך הקבלה: ונעשה לנו שם, היה חטאם חטא אביהם הראשון, שקצץ בנטיעות, כן האנשים האלה "קצצו בנטיעות" והפרידו הפרי מן האילן וכו'. מפני זה נאמר עליהם: "וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקְדָּם" (בראשית יא, ב), ודרשו רז"ל (ב"ר לח, ז) : הסיעו עצמם מקדמונו של עולם. וכדי לבאר כי החטא הזה שלהם הוא חטאו של אדם הראשון". הם התאגדו להתגורר כולם במקום אחד ובצורה זו ידאגו שלא יהיה אף לא צדיק אחד, אף לא אחד שיאמין באלוקים. הם הגיעו למסקנה שהסיבה שהמבול התאפשר הייתה, שהיה איש אחד "צדיק תמים" ונח שמו. שהיה "משתף-פעולה" עם אלוקים. אי לכך אלוקים יזם, תכנן וביצע מבול בו כילה את כל בני האדם, והציל "חוטרי" אחד אשר ממנו חזר ובנה את כל האנושות. אולם אם הם ישמרו בצורה קפדנית שאף אחד לא יעבוד את הקב"ה, אף אחד לא יאמין שה' הוא מלך עולם, ויש לשמור את חוקיו. אזי אלוקים לא יוכל להשמידם. מפני שאם הם ישמדו לא ישאר אף אחד בעולם, דבר שאלוקים לא יכול לעשות! הרמב"ם כתב במורה נבוכים (ח"ג פ"ג, עמ"ת תא, מהדורת קאפח) שהסיבה שהקב"ה סיפר לנו בתורה על המבול היא בכדי ללמדנו שאף אם כל בני האדם יהיו רשעים, לא יהסס הקב"ה להעניש את כולם! יקוב הדין את ההר' וכמו שאמרו חז"ל (ב"ק ג, א) "כל האומר הקב"ה ותרן הוא, יוותרו חיינו". אולם בני דור-הפלגה לא הפיקו את הלקח בכיוון הזה אלא באופן אחר, הם רצו "להתחכם" כנגד בורא העולם! הרמב"ן קורא לכך "קצצו בנטיעות" כלומר שהיו אפיקורסים נועזים שתכננו "הפיכה" ו"מרידה" נגד הבורא יתברך. וזאת על ידי התלכדות. ואמנם לימדונו חז"ל (סנהדרין עא, ב) : "פְּזוּר לְרִשְׁעִים הַנְּאֶה לְהוֹן וְהַנְּאֶה לְעוֹלָם... פְּנוּס לְרִשְׁעִים רַע לְהוֹן וְרַע לְעוֹלָם". והכתוב מעיד שאכן באם הם יהיו נחושים בדעתם ומלוכדים אף מזימה זו תעלה בידם. אי לכך, הקב"ה ובית דינו ירדו לראות, כביכול, כיצד יש לטפל ב"מורדים" בכדי "לדכא את המרד". הבורא יתברך מלך מלכי המלכים אשר לא יבצר מעמו מאומה הוציא נגדם "נשק" חדש! "הפרד ומשול". מאחר וחטאם היה רוחני – ולא תאוותני הרי גם עונשם היה ברוח אשר היא כנגד הדיבור. השפה שהיו מדברים עד אז הייתה לשון-הקודש אי לכך, גרם להם אלקים "לאבד" את השפה הקדושה ובבת אחת, השי"ת שיבש להם את 'התוכנה' במוח – מה שנקרא היום "סייבר" – ובפתע פתאום לא הבינו איש את שפת רעהו! ונגרמה להם מהומה גדולה ופיצול גדול מאחר וברגע אחד נוצר "מפץ-גדול" אשר גרם להיווצרות "שבעים לשון".

כתב רבינו בחיי (יא, ט) : "ומה שנענשו בבלבול שפה, זה היה מדה כנגד מדה: כי הם חטאו בדבור, שאמרו: הבה נבנה לנו עיר (שם, ד), ועל כן לקו בכח המדבר שלהם בבלבול הלשון. עד עכשיו היתה כל הארץ שפה אחת, וכל העולם דיבר בלשון הקדש שהיא הלשון שנברא בו העולם (תנחומא נח, יט) ועכשיו שחטאו בלשונם בלבול הלשונות, ומתולדות בני נח שהיו שבעים איש (לעיל י, א) נפרדו הגוים ויצאו מהם שבעים אומות איש ללשונו. כבר ידעת כי שבעים שרים למעלה מנהיגים שבעים אומות למטה, וכל אחד ואחד מן השרים יסוד לאומתו וללשונו. והנה השרים האלה היו חלק האומות, 'לא כְּאֵלֶּה חֶלֶק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא' (ירמיה י, טז) וכשם שהוא א-להי השמים וא-להי האלהים עליון על כולם, כן **לשונונו עליון על כל הלשונות**, ועל כן חלקנו צורנו ויסודנו שהוא יסוד לשון הקדש".

ובספר הזוהר (ח"ג כ. ברעיא מהימנא) התבאר ששבעים הלשונות הם שבעים הסתרים מן הקדושה. "דאית שבעים לשון מסטרא דמלכות הרשעה וכו' כלא בפרודא, הדא הוא דכתיב "מֵאֲלֹה נִפְרְדוּ אֵינִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁוֹ" (בראשית י, ה) כלהו שבעים לשון בפרודא דא מן דא, אבל באורייתא שבעים פנים לתורה בלשון חד".

תרגום: "שיש שבעים לשון מצד מלכות הרישעה וכו' הכל בפירוד, זה מה שכתוב "מאלה נפרדו איי הגויים בארצותם ללשונותם" כולם שבעים לשון בפירוד זו מזו, אבל בתורה – שבעים פנים לתורה בלשון אחד".

כל הלשונות האלה נקראים בלשון הקודש "לעז" (רש"י תהלים, קיד, א) שפירושו עלילת שקר (שבת צו, ב. יומא ל, א. נדרים צ, ב ועוד מקומות רבים).

כלומר הקב"ה יצר לכל אותם "מורדים" – הסתרים. שהרי "הבא ליטמא פותחין לו" (שבת קד, א) ולכן נתן להם שפות של 'לעז' כדי שמכאן ולהבא לא יוכלו כלל להתקרב אל מקורות הקדושה.

לכן אנו מודים שלוש פעמים ביום: "שְׁלֹא שָׁם חֶלְקֵנוּ פְּהֵם וְגוֹרְלֵנוּ כְּכָל", אלא שאנו בניו של השי"ת, כש"כ: "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֶ-לֹהֵיכֶם" (דברים יד, א), ואנו חלקו ונחלתו לעד ולעולמי עולמים!